

Верховний
Суд

ОГЛЯД
рішень Європейського суду
з прав людини
(квітень 2026 року)

[Supreme LAB](#)

[База правових позицій](#)

Зміст

Стаття 3 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (заборона катування)	4
ANTONOV v. Estonia: перенесення дати початку відліку 25-річного мінімального строку довічного позбавлення волі на дату ухвалення нового обвинувального вироку за інший злочин, що надає право на перегляд цього покарання та розгляд питання про дострокове звільнення – порушення	4
Стаття 6 Конвенції (право на справедливий суд)	10
BLASKO v. Slovakia: використання в рішенні про затвердження угоди про визнання винуватості співообвинуваченим заявника тверджень, що порушували право останнього на презумпцію невинуватості – порушення	10
E. H. v. Germany: засудження неповнолітньої особи на підставі, зокрема, її зізнання, наданого під час допиту в поліції без попереднього конфіденційного побачення з матір'ю – відсутність порушення	14
WORD OF LIFE CHURCH OF CHRISTIANS OF EVANGELICAL FAITH IN ARMENIA AND SIMONYAN v. Armenia: надмірний формалізм у застосуванні процесуальних норм при вирішенні питання про прийняття касаційної скарги: за змістом скаржник оскаржував рішення апеляційного суду, тоді як прохальна частина скарги стосувалася скасування рішення суду першої інстанції; скарга за статтею 9 Конвенції визнана неприйнятною – порушення	18
MLINAREVIĆ v. Croatia: відсутність об'єктивної неупередженості Конституційного Суду у кримінальному провадженні, в якому син одного із суддів працював у юридичній фірмі, де раніше працював цей суддя, і яка представляла одного із співообвинувачених заявника – порушення	25
Стаття 8 Конвенції (право на повагу до приватного і сімейного життя)	27
NOVÁK v. the Czech Republic: незаконний переїзд дітей з матір'ю до іншого міста, що призвело до ухвалення національними судами рішення про надання їй одноосібної опіки та обмеження прав батька на спілкування з дітьми, а також необґрунтованість відхилення клопотання заявника про вжиття забезпечувальних заходів – порушення	27

KANEV AND BULGARIAN HELSINKI COMMITTEE v. Bulgaria: відмова державного агентства повідомити правозахисній організації та її керівнику, чи здійснювалося щодо них приховане спостереження або збір даних – порушення	31
L. P. v. Hungary: ухвалення рішення про видворення заявника з Угорщини з міркувань національної безпеки на основі таємної інформації, до якої він не мав доступу, і відсутність у заявника можливості ефективно оскаржити твердження про те, що він становив таку загрозу – порушення	35
Стаття 10 Конвенції (свобода вираження поглядів)	39
NEDERLANDSE OMROEP STICHTING AND OTHERS v. the Netherlands: часткова відмова в задоволенні запиту журналістів щодо розкриття інформації, що перебуває у володінні Держави та стосується розслідування збиття рейсу МН17 – відсутність порушення	39
Рішення ЄСПЛ проти України	42

СТАТТЯ 3 КОНВЕНЦІЇ ПРО ЗАХИСТ ПРАВ ЛЮДИНИ І ОСНОВОПОЛОЖНИХ СВОБОД (ЗАБОРОНА КАТУВАННЯ)

ANTONOV v. Estonia (№ 48721/22)

Обставини справи

Скарга стосувалася обчислення періоду, який має сплинути, перш ніж в'язень, котрий відбуває покарання у виді довічного позбавлення волі, але був засуджений за новий злочин після початку свого ув'язнення, зможе претендувати на дострокове звільнення.

Заявник ув'язнений з 18 жовтня 1994 року. У травні 1995 року та травні 1996 року його визнали винним і в обох випадках засудили до 15 років позбавлення волі. У серпні 1996 року його знову визнали винним і засудили до довічного позбавлення волі.

Під час відбування цього покарання заявника 30 січня 2004 року було засуджено за замах на вбивство, а 14 березня 2013 року – за заподіяння шкоди здоров'ю іншому ув'язненому та за застосування фізичного насильства, що спричинило біль. У ході розгляду справи в Суді Уряд надав судові рішення від 30 січня 2004 року, у резолютивній частині якого, зокрема, зазначено, що датою початку відбування покарання заявником за замах на вбивство є 30 січня 2004 року.

Вироком від 9 липня 2021 року суд округу Віру визнав заявника винним у заподіянні шкоди здоров'ю іншому ув'язненому в 2019 році та засудив його до одного року і трьох місяців позбавлення волі. Відповідно до частини 4 статті 64 та частини 2 статті 65 Кримінального кодексу суд приєднав до останнього покарання «невідбуту частину» покарання за попереднім вироком заявника (довічне позбавлення волі) та, як сукупне покарання (*liitkaristus*), засудив його до довічного позбавлення волі, щодо якого суд визнав, що період з 18 жовтня 1994 року до 8 липня 2021 року вже відбуто. Відповідно, окружний суд постановив, що заявник почав відбувати строк сукупного покарання 9 липня 2021 року.

Заявник подав апеляційну скаргу, вимагаючи скасування вироку суду першої інстанції в частині визначення дати початку відбування його сукупного покарання. У своїй апеляційній скарзі заявник стверджував, що датою початку відбуття ним довічного позбавлення волі слід вважати 30 січня 2004 року, і що період з 18 жовтня 1994 року до 30 січня 2004 року слід вважати таким, що вже відбуто.

10 листопада 2021 року Апеляційний суд Тарту залишив вирок суду округу Віру без змін та відхилив апеляційну скаргу заявника. Апеляційний суд визнав,

що спосіб, у який було призначено сукупне покарання відповідно до частини 2 статті 65 Кримінального кодексу, однозначно вказує на те, що датою початку відбування покарання може бути лише дата винесення останнього судового рішення. Він також зазначив, що законодавець не робив жодних розмежувань між датою початку довічного позбавлення волі та інших покарань. Таким чином, окружний суд правильно визначив, що заявник почав відбувати своє сукупне покарання 9 липня 2021 року.

10 червня 2022 року Верховний Суд відхилив касаційну скаргу заявника. Суд зазначив, що довічне позбавлення волі призначається на невизначений строк. Це означає, серед іншого, що на відміну від строкових покарань у вигляді позбавлення волі «невідбута частина» довічного вироку не зменшується з плином часу. Тому протягом усього строку довічного позбавлення волі «невідбutoю частиною» залишається довічне позбавлення волі в розумінні частини 2 статті 65 Кримінального кодексу – незалежно від того, скільки часу злочинець вже відбув покарання у вигляді довічного позбавлення волі за раніше ухваленим вироком до вчинення нового злочину.

Оцінка Суду

Призначення покарання у вигляді довічного позбавлення волі повнолітньому правопорушнику саме по собі не забороняється і не є несумісним зі статтею 3 або будь-якою іншою статтею Конвенції, за умови, що воно не є грубо непропорційним (див. справу *Murray v. the Netherlands* [ВП], № 10511/10, § 99, 26 квітня 2016 року; див. також рішення у справі *Vinter and Others v. the United Kingdom* [ВП], № 66069/09 and 2 others, §§ 102 і 108; та рішення у справі *Öcalan v. Turkey* (no. 2)), № 24069/03 and 3 others, § 195, 18 березня 2014 року).

Однак призначення повнолітній особі довічного позбавлення волі, що не підлягає скороченню, може порушити питання за статтею 3. Існують два конкретні, але пов'язані між собою аспекти цього принципу, які Суд вважав за необхідне підкреслити та підтвердити.

По-перше, довічне позбавлення волі не стає таким, що не підлягає скороченню, лише з огляду на той факт, що на практиці воно може бути відбуте повністю. Жодного питання за статтею 3 не виникає, якщо довічне позбавлення волі *ede jure* та *de facto* таким, що підлягає скороченню (див. рішення у справах *Murray*, § 99; та *Vinter and Others*, § 108).

У зв'язку з цим Суд наголосив, що жодного питання за статтею 3 не виникло б, якби, наприклад, засуджений до довічного позбавлення волі мав право за національним законодавством на розгляд питання про звільнення, але йому було б відмовлено на тій підставі, що він продовжує становити небезпеку для суспільства. Це пояснюється тим, що згідно з Конвенцією Держави мають

обов'язок вживати заходів для захисту суспільства від насильницьких злочинів, і Конвенція не забороняє Державам призначати особі, засудженій за тяжкий злочин, покарання на невизначений строк, дозволяючи подальше ув'язнення правопорушника, якщо це необхідно для захисту суспільства (див., *mutatis mutandis*, рішення у справі *T. v. the United Kingdom* [ВП], № 24724/94, § 97, 16 грудня 1999 року, та *V. v. the United Kingdom* [ВП], № 24888/94, § 98, ECHR 1999–IX).

По-друге, визначаючи, чи можна вважати довічне позбавлення волі у конкретній справі таким, що не підлягає скороченню, Суд намагався з'ясувати, чи має засуджений до довічного позбавлення волі будь-яку перспективу звільнення. Якщо національне законодавство передбачає можливість перегляду покарання у вигляді довічного позбавлення волі з метою його пом'якшення, звільнення від покарання, припинення або умовно-дострокового звільнення засудженого, цього буде достатньо для дотримання вимог статті 3 (див. рішення у справах *Vinter and Others*, § 109, та *László Magyar v. Hungary*, № 73593/10, § 50, 20 травня 2014).

З огляду на вищезазначене, Суд дійшов висновку, що в контексті довічного позбавлення волі статтю 3 слід тлумачити як таку, що вимагає можливості скорочення вироку, а саме проведення перегляду, який дозволяє національним органам влади оцінити, чи відбулися у засудженого до довічного позбавлення волі настільки значні зміни і чи було досягнуто такого прогресу в ресоціалізації під час відбування покарання, що подальше ув'язнення більше не може бути виправдане легітимними виправними заходами.

Загалом, Суд відзначив, що у відповідних порівняльних та міжнародних матеріалах міститься чітка підтримка ідеї проведення перегляду не пізніше ніж через 25 років після призначення покарання, з подальшими періодичними переглядами (див. рішення у справі *Hutchinson v. the United Kingdom* [ВП], № 57592/08, § 44, 17 січня 2017 року; та згадані вище *Vinter and Others*, § 120 та *Murray*, § 99).

Суд погодився з Урядом, що за обставин цієї справи національну правову базу для перегляду довічного позбавлення волі не можна прирівнювати до ситуації повної відсутності чітких часових меж для першого перегляду вироку як такої. Також не можна дійти висновку, що початковий мінімальний строк, який має відбути засуджений до довічного позбавлення волі, є надто тривалим із самого початку. Дійсно, хоча національне законодавство спочатку встановлювало мінімальний строк ув'язнення на рівні 30 років, згодом його було зменшено до 25 років, що узгоджується з міжнародною тенденцією до створення спеціального механізму, який гарантує перший перегляд вироку не пізніше ніж через 25 років після призначення покарання у виді довічного позбавлення волі.

Проте Суд не міг ігнорувати той факт, що – відповідно до національної системи обчислення сукупних покарань – хоча заявник перебував у в'язниці з 1994 року і був засуджений до довічного позбавлення волі у 1996 році, його засудження за наступний злочин у 2021 році відсувало до 2046 року його першу можливість на перегляд покарання у виді довічного позбавлення волі. Це означає, що вперше заявник зможе подати клопотання про перегляд довічного позбавлення волі через 50 років після засудження до довічного позбавлення волі та через 52 роки ув'язнення (Уряд чітко не вказав характер ув'язнення заявника в період з 1994 по 1996 рік, а також чи зараховувався цей період до мінімального строку, який необхідно відбутися до того, як заявник отримає право на перегляд вироку).

Суд визнав, що відстрочення можливості заявника подати клопотання про перегляд вироку було зумовлене його власною поведінкою. Дійсно, він був засуджений за кримінальні правопорушення під час відбування довічного позбавлення волі не лише у 2021 році, але й у 2004 та 2013 роках. Заявник мав усвідомлювати, що злочинна поведінка під час відбування довічного позбавлення волі може лише зменшити його шанси на дострокове звільнення з в'язниці.

Однак Суд зазначив, що національне законодавство передбачає не лише те, що злочинна поведінка заявника повинна братися до уваги при вирішенні питання про його можливе дострокове звільнення; воно також вимагає перезапуску

25-річного мінімального строку, який засуджений має відбутися, перш ніж отримати право на розгляд питання про дострокове звільнення. Згідно з тлумаченням, наданим Верховним Судом, новою датою початку відбування сукупного покарання (тобто покарання, яке об'єднує попереднє довічне позбавлення волі та покарання за нове правопорушення) має бути дата останнього судового рішення, яким заявника було засуджено. Ця дата, як наслідок, автоматично виступає датою початку обчислення 25-річного мінімального строку, який необхідно відбутися, перш ніж вирок засудженого може бути переглянутий з метою його дострокового звільнення.

Ця система жодним чином не враховує час, який засуджений уже провів, відбуваючи довічне позбавлення волі; вона також не бере до уваги характер і тяжкість нового кримінального правопорушення, вчиненого ним під час відбування цього покарання. Період, на який відкладається право на розгляд питання про дострокове звільнення, є фіксованим – 25 років – незалежно від характеру або тривалості покарання, призначеного за новий вчинений злочин. У випадку заявника його останнє засудження у 2021 році, за яке він отримав покарання у вигляді позбавлення волі строком на один рік і три місяці, призвело до відкладення перегляду його довічного позбавлення волі до 2046 року.

Суд зазначив, що за таких обставин період, протягом якого засуджений до довічного позбавлення волі має чекати, перш ніж вперше розраховувати на розгляд питання про дострокове звільнення, є значно довшим за максимально рекомендовані часові межі (встановлені на основі консенсусу в порівняльному та міжнародному праві), після яких перегляд довічного позбавлення волі має бути гарантований (див. справу *Hutchinson*, § 44, згадану вище).

Суд взяв до уваги аргументи заявника (які відображають окрему думку суддів Верховного Суду) про те, що національне законодавство не є достатньо чітким щодо способу перезапуску дати початку обчислення мінімального строку для відбування, і що в попередній судовій практиці є розбіжності з цього питання. Хоча Уряд не заперечував існування такої попередньої судової практики, Суд вважав вагомим аргумент (який заявник не оскаржував), що ця справа надала Верховному Суду першу можливість витлумачити та застосувати відповідне національне законодавство щодо осіб, засуджених до довічного позбавлення волі. Він також зазначає, як і Тартуський апеляційний суд у справі заявника, що Верховний Суд ще у 2015 році вказав, що частину 2 статті 65 Кримінального кодексу слід розуміти таким чином, що датою початку відбування покарання може бути лише дата винесення останнього судового рішення. Відповідно, Суд не вважав вирішальним аргумент заявника про те, що суди нижчих інстанцій раніше тлумачили та застосовували відповідні положення непослідовно. У цій справі спосіб, у який Верховний Суд витлумачив відповідне національне законодавство, не може вважатися свавільним або явно необґрунтованим.

Водночас Суд зазначив, що національні суди, як видається, у різний час по-різному застосовували відповідне законодавство щодо самого заявника. Коли заявник був засуджений (ще під час відбування довічного позбавлення волі) у 2004 та 2021 роках за нові злочини, дата початку відбування його сукупних покарань в обох випадках переносилася і обчислювалася з дати його останнього відповідного засудження. Проте, коли він був засуджений у 2013 році, національні суди, судячи з усього, встановили дату початку відбування його сукупного покарання на 30 січня 2004 року – тобто на дату його попереднього засудження. Аргумент заявника залишився без розгляду національними судами. Хоча Суд не уповноважений виносити рішення щодо будь-яких помилок, які могли бути допущені національними судами під час застосування національного законодавства, він, однак, доходить висновку, що багаторічна практика судів щодо заявника повинна була зробити механізм встановлення дати початку обчислення сукупного покарання (а отже, і дати початку 25-річного строку, який необхідно відбутися для розгляду питання про дострокове звільнення) заплутаним і непередбачуваним для нього.

З огляду на вищенаведене обґрунтування Суд дійшов висновку, що національний механізм, за яким кожне нове кримінальне засудження перезапускає перебіг 25-річного строку, який має відбути засуджений до довічного позбавлення волі, перш ніж отримати право клопотати про перегляд свого вироку, не виправдано затримує такий перегляд. Проблематичним є саме жорстке, автоматичне та неіндивідуалізоване застосування цього правила, незалежно від ступеня тяжкості відповідного правопорушення (або відповідного призначеного покарання) чи часу, який особа вже провела у в'язниці. Відповідно, Суд не переконаний, що покарання заявника у виді довічного позбавлення волі – який він відбуває з 1996 року і щодо якого він зможе вимагати перегляду не раніше 2046 року – може розглядатися як таке, що де-факто підлягає скороченню для цілей статті 3 Конвенції.

Відповідно, було порушення статті 3 Конвенції.

Висновок

Порушення статті 3 Конвенції (заборона катування).

Рішення в цій справі ухвалене Палатою 28 квітня 2026 року й набуде статусу остаточного відповідно до пункту 2 статті 44 Конвенції.

BLASKO v. Slovakia (№ 50301/22)

Обставини справи

Справа стосувалася стверджуваного порушення права заявника на презумпцію невинуватості та на розгляд його справи безстороннім судом.

08 липня 2015 року заявника було затримано, а 09 липня 2015 року йому та його співобвинуваченому N. K. було пред'явлено обвинувачення в незаконному обігу наркотиків.

14 грудня 2015 року Левицький районний суд (далі – районний суд) у складі головуючого судді M. J. і двох народних засідателів, O. G. та E. B., затвердив угоду про визнання винуватості між прокуратурою та N. K. і визнав останнього винним в участі в незаконному обігу наркотиків. Відповідні частини судового рішення звучать так: *«Кілька разів у період з квітня по червень 2015 року N. K. за грошову винагороду відвозив обвинуваченого, Marian Blasko, [...] на його прохання з місця постійного проживання в місті Шаги до сіл поблизу міста Середь, де обвинувачений, Marian Blasko, купував метамфетамін у невідомих осіб, попередньо домовившись про це телефоном. Обвинувачений N. K. знав про [цю домовленість], і після [кожної] покупки вони разом поверталися до міста Шаги у вищезазначеному автомобілі».*

Судовий розгляд справи заявника почався в районному суді під головуванням судді M. J. та за участю двох народних засідателів – E. K. та P. T.

06 березня 2017 року адвокат заявника поставив під сумнів безсторонність судді M. J. на тій підставі, що вона головувала на засіданні, на якому було визнано винним співобвинуваченого заявника. Його клопотання [про відвід] було відхилено районним судом у тому ж складі.

23 жовтня 2017 року районний суд визнав заявника винним у незаконному обігу наркотиків. Подальшу апеляційну скаргу заявника, яка містила його твердження щодо відсутності безсторонності та порушення презумпції невинуватості, було відхилено Нітраським регіональним судом. Касаційну скаргу також було відхилено Верховним Судом.

26 травня 2022 року Конституційний Суд рішенням № III. ÚS 46/2022 відхилив конституційну скаргу заявника. У своєму рішенні суд визнав, що суддя M. J. не склав вирок щодо N. K. у такий спосіб, щоб чітко розмежувати його процесуальне становище від становища заявника. Він постановив, що в цьому аспекті вирок щодо N. K. «очевидно не можна вважати досконалим». Проте він дійшов

висновку, що «[цей] недолік сам по собі не може [...] виправдати висновок про те, що [суддя була] упередженою щодо [заявника] в провадженні щодо нього». Заявник отримав це рішення 23 червня 2022 року.

Заявник поскаржився до ЄСПЛ на підставі пунктів 1 та 2 статті 6 Конвенції, що формулювання вироку, ухваленого суддею М. Ж. щодо Н. К., його співобвинуваченого, порушило його право на презумпцію невинуватості, оскільки його було названо злочинцем, а також що суддя М. Ж. проявила упередженість, коли пізніше ухвалила обвинувальний вирок щодо нього.

Оцінка Суду

З огляду на те що питання презумпції невинуватості та безсторонності судді М. Ж. є взаємопов'язаними, але не перетинаються, ЄСПЛ розглянув кожне з них окремо (див. рішення у справі *Tsaava and Others v. Georgia* [ВП], №№ 13186/20 та 4 інші, §§ 225–29, від 11 грудня 2025 року). Насамперед ЄСПЛ визначив, чи були порушені права заявника за пунктом 2 статті 6 Конвенції, унаслідок оскаржуваних заяв.

Загальні принципи щодо презумпції невинуватості були узагальнені в рішеннях у справах *Lavents v. Latvia* (№ 58442/00, § 125, від 28 листопада 2002 року), *Nešťák v. Slovakia* (№ 65559/01, § 88, від 27 лютого 2007 року), *Karaman v. Germany* (№ 17103/10, § 41, від 27 лютого 2014 року) і *Mucha v. Slovakia* (№ 63703/19, §§ 57–58, від 25 листопада 2021 року).

У цій справі рішення про затвердження угоди про визнання винуватості між співобвинуваченим заявника та прокуратурою містила детальний опис відповідного злочину, що включав ім'я заявника та його роль як одного з учасників злочину. Так, це могло викликати сумніви щодо того, чи не було в ньому заздалегідь вирішено питання про те, чи містило діяння заявника всі елементи складу кримінального правопорушення, необхідні для притягнення його до кримінальної відповідальності. Посилання на заявника та його дії в такий спосіб, у принципі, могло порушити його право на презумпцію невинуватості (див. згадане рішення у справі *Mucha v. Slovakia*, §§ 55–56).

У тексті вироку заявника було згадано як «обвинуваченого». Отже, суд, як видавалося, використав оскаржувані заяви не для того, щоб визнати його винним, а для обґрунтування свого рішення щодо його співобвинуваченого. Однак відсутність наміру порушити право на презумпцію невинуватості не може виключати порушення пункту 2 статті 6 Конвенції (див. рішення у справі *Avaz Zeinalov v. Azerbaijan*, №№ 37816/12 та 25260/14, § 69, від 22 квітня 2021 року).

Суд не звернув належної уваги на те, що щодо заявника «здійснювалося окреме провадження» чи що єдиною метою суду було оцінити кримінальну відповідальність його співобвинуваченого в межах відповідного провадження (на відміну від згаданої справи *Karaman v. Germany*, § 69).

Заяви суддів підлягають ретельнішому розгляду, ніж заяви інших органів влади (див. рішення у справі *Pandy v. Belgium*, № 13583/02, § 43, від 21 вересня 2006 року). ЄСПЛ вважав, що в цій справі відповідні заяви виходили за межі опису «підозри» щодо заявника та представляли його як особу, яка вчинила злочин. Тому загальний тон і контекст, у якому були зроблені ці заяви, створювали ризик, що не залишиться жодних сумнівів у тому, що заявник вчинив зазначений злочин (див. рішення у справі *Maksim Savov v. Bulgaria*, № 28143/10, § 73, від 13 жовтня 2020 року, та згадане рішення у справі *Avaz Zeynalov v. Azerbaijan*, § 70).

Нарешті, не здавалося, що суди зробили будь-які належні спроби виправити зазначений недолік (див. згадане рішення у справі *Avaz Zeynalov v. Azerbaijan*, § 71).

Відповідно, було порушення пункту 2 статті 6 Конвенції.

Стосовно безсторонності судді М. Ж., ЄСПЛ насамперед зазначив, що загальні принципи щодо безсторонності було викладено, наприклад, у рішеннях у справах *Meng v. Germany* (№ 1128/17, §§ 42–52, від 16 лютого 2021 року) та *Mucha v. Slovakia* (згадане вище, § 49). Він також зазначив, що наведені висновки щодо характеру заяв, зроблених суддею М. Ж. у ході провадження щодо співобвинуваченого заявника, є достатніми для того, щоб ЄСПЛ міг зробити висновок про відсутність безсторонності районного суду у справі заявника (див. рішення у справі *Ferrantelli and Santangelo v. Italy*, від 7 серпня 1996 року, §§ 59–60, Звіти про рішення та ухвали 1996–III). Той факт, що суддя М. Ж. входила до колегії суддів, сам по собі не був вирішальним для питання об'єктивної безсторонності за пунктом 1 статті 6 Конвенції. З огляду на таємницю нарадчої кімнати суддів неможливо встановити фактичний вплив головуючого судді в цій ситуації. Отже, безсторонність цього суду могла викликати справжні сумніви (див. рішення у справі *Otegi Mondragon and Others v. Spain*, № 4184/15 та 4 інші, § 67, від 06 листопада 2018 року). Крім того, клопотання про відвід з підстав упередженості розглядався тим самим складом суду, який розглядав справу по суті (див. пункт 5 рішення). ЄСПЛ уже зазначав, що ситуація, коли судді розглядають клопотання про відвід, подані щодо них самих, може викликати сумніви щодо безсторонності (див. рішення у справі *Kolesnikova v. Russia*, № 45202/14, § 55, від 2 березня 2021 року). У цій справі двоє інших членів колегії були народними засідателями, які не були професійними суддями. Головуюча суддя також відігравала значну роль у проведенні засідань та обговорень, з огляду на її досвід та процесуальний

статус (див., *mutatis mutandis*, рішення у справі *Karrar v. Belgium*, № 61344/16, §§ 37–38, від 31 серпня 2021 року). Нарешті, рішення про затвердження угоди про визнання винуватості та засудження співобвинуваченого заявника, рішення щодо відводу судді М. Ж. з підстав упередженості та вирок про засудження заявника були підписані лише головуючою суддею – суддею М. Ж., – що могло додатково створити враження, що відповідні рішення ухвалювалися лише цією суддею, та викликати об'єктивні сумніви щодо безсторонності з погляду зовнішнього спостерігача.

Отже, ЄСПЛ дійшов висновку про порушення пункту 1 статті 6 Конвенції.

Висновок

Порушення пунктів 1 та 2 статті 6 Конвенції (право на справедливий суд).

Рішення в цій справі ухвалене Комітетом 9 квітня 2026 року та є остаточним.

Обставини справи

Справа стосувалася винесення неповнолітньому обвинувального вироку в кримінальній справі, який частково ґрунтувався на зізнанні, зробленому ним під час допиту в поліції. Він зробив це зізнання та відмовився від свого права на захисника, не маючи можливості конфіденційно проконсультуватися зі своєю матір'ю до початку допиту і не будучи поінформованим про можливість такої консультації.

У березні 2018 року Е. Н., якому тоді було 15 років, був допитаний за підозрою у вбивстві однокласника ножем. Його мати, яка перебувала з ним у відділку поліції, не була присутня під час допиту, в ході якого Е. Н. зізнався у вчиненні злочину.

У листопаді 2018 року Регіональний суд визнав Е. Н. винним у вбивстві з обтяжуючими обставинами. Суд відхилив заперечення Е. Н. щодо використання зізнання як доказу, зробленого під час поліцейського допиту, і частково базував своє рішення на цьому зізнанні.

Е. Н. подав касаційну скаргу з питань права, стверджуючи, що право на консультацію з батьками є необхідним для забезпечення реалізації неповнолітніми своїх прав на захист, і що суди повинні були виключити його зізнання з-поміж доказів. Федеральний Верховний Суд відхилив касаційну скаргу, залишивши відкритим питання про те, чи існувало право на консультацію з батьками. Він постановив, що навіть припускаючи існування такого права, не було жодних ознак порушення, яке могло б стати підставою для виключення цього зізнання з-поміж доказів.

Федеральний Конституційний Суд відмовив у прийнятті конституційної скарги до розгляду.

Посилаючись на пункт 1 статті 6 Конвенції (право на справедливий судовий розгляд), заявник скаржився на те, що Окружний суд ухвалив обвинувальний вирок на підставі його зізнання під час допиту в поліції, попри те, що йому не повідомили про право на консультацію з батьками і не надали можливості конфіденційно проконсультуватися з матір'ю перед початком допиту.

Оцінка Суду

Насамперед Суд зауважив, що навіть якщо основною метою статті 6 щодо кримінальних справ є забезпечення справедливого судового розгляду «судом», компетентним вирішувати «будь-яке кримінальне обвинувачення», з цього не випливає, що ця стаття не застосовується до досудового провадження.

Стаття 6 може бути застосовною до передачі справи до суду, якщо невиконання вимог щодо справедливого судового розгляду на початковому етапі може завдати серйозної шкоди (див. *Panovits v. Cyprus*, № 4268/04, § 64, 11 грудня 2008 року; *Öcalan v. Turkey* [ВП], № 46221/99, § 131, ECHR 2005–IV; та *Imbrioscia v. Switzerland*, від 24 листопада 1993 року, § 36, Серія А № 275).

Стосовно неповнолітніх обвинувачених Суд постановив, що кримінальне провадження має бути організоване таким чином, щоб поважати принцип найкращих інтересів дитини. Вкрай важливо, щоб поводження з дитиною, обвинуваченою у вчиненні правопорушення, здійснювалося з повним урахуванням її віку, рівня зрілості, а також інтелектуальних та емоційних здібностей, і щоб вживалися заходи для сприяння її здатності розуміти хід провадження та брати в ньому участь (див. *V. v. the United Kingdom* [ВП], № 24888/94, § 86, ECHR 1999–IX; *T. v. the United Kingdom* [ВП], № 24724/94, § 84, від 16 грудня 1999 року; згадане вище рішення *Panovits*, § 67; та *Adamkiewicz v. Poland*, № 54729/00, § 70, від 2 березня 2010 року). Право неповнолітнього підсудного на ефективну участь у кримінальному провадженні щодо нього вимагає, щоб органи влади поводитися з ним з належним урахуванням його вразливості та здібностей з перших стадій його залучення до розслідування і, зокрема, під час будь-якого допиту поліцією. Органи влади повинні вжити заходів, щоб максимально зменшити почуття страху та скутості дитини і забезпечити загальне розуміння нею характеру розслідування, того, що поставлено на карту, включно зі значенням будь-якого покарання, що може бути призначене, а також її прав на захист і, зокрема, право зберігати мовчання (див. *Blokhin v. Russia* [ВП], № 47152/06, § 195, від 23 березня 2016 року). Відмова обвинуваченого неповнолітнього від важливого права, передбаченого статтею 6 Конвенції, може бути прийнята лише в тому разі, якщо вона виражена в недвозначній формі після того, як органи влади вжили всіх розумних заходів для того, щоб переконатися, що він повністю усвідомлює свої права на захист і може настільки, наскільки це можливо, оцінити наслідки своєї поведінки.

Як детально описано вище, заявник обмежив свою скаргу конкретним аргументом щодо ймовірного права на консультацію з батьками. Суд зазначив, що у своєму рішенні у справі *Blokhin* (згадане вище, §§ 77, 82–84, 86 та 207) він дійшов висновку, з посиланням на матеріали міжнародного права, що згідно з основними принципами, викладеними в міжнародних джерелах, неповнолітньому має бути гарантована юридична або інша належна допомога під час допиту поліцією. Він також ухвалював в інших рішеннях, що допомога, наприклад, перекладача, адвоката, соціального працівника або друга, може бути необхідною неповнолітньому для розуміння загального змісту того, що йдеться

під час судового провадження (див. *S.C. v. the United Kingdom*, № 60958/00, § 29, ECHR 2004–IV) або того, що каже працівник поліції, який здійснює затримання, та під час допиту неповнолітнього поліцією (див. згадане вище рішення *Panovits*, § 67). Однак ці міркування стосувалися допомоги, яка за певних обставин повинна надаватися неповнолітньому, та присутності батьків або опікунів на ранніх стадіях кримінального провадження, а не ймовірного права на конфіденційну консультацію між неповнолітнім та його батьками.

ЄСПЛ оцінив, чи вжили органи влади всіх розумних заходів для того, щоб переконатися, що заявник повністю усвідомлював свої права і міг настільки, наскільки це можливо, оцінити наслідки своєї поведінки перед початком допиту в поліції.

Звертаючись до фактів цієї справи, Суд зазначив, що заявникові було п'ятнадцять років, коли поліція доставила його до відділку та допитала. Він також вказав, що заявник не стверджував, що не міг оцінити наслідки своєї поведінки.

Що стосується заходів, вжитих органами влади, Суд зазначив, що сторони не заперечують того факту, що поліція повідомила заявника про його право зберігати мовчання та право на консультацію з захисником, і що працівники поліції належним чином виконали свої законні обов'язки, передбачені Кримінальним процесуальним кодексом, щодо інформування заявника та його матері про їхні права. Суд також зауважив, що заявник прямо підтвердив, що він зрозумів інформацію про свої права, а також беззаперечно твердження Уряду про те, що працівник поліції, який поінформував заявника таким чином, мав досвід роботи з неповнолітніми обвинуваченими, пройшов навчальний курс щодо допиту дітей і підлітків, вважав заявника таким, що має відповідний для його віку рівень зрілості та інтелекту, і спостерігав, що той уважно слухав. Окружний суд також дійшов висновку, що заявник був всебічно поінформований поліцією про свої права у зрозумілій для нього як неповнолітнього спосіб. Крім того, Суд зазначив, що поліція повідомила як матір, так і заявника про те, що вона може бути присутньою під час допиту в поліції, але заявник вирішив не користуватися її допомогою, а мати вирішила погодитися з бажанням сина. Більше того, працівник поліції повідомив заявника, що він може змінити свою думку щодо її присутності в будь-який момент, а матері повідомили, що вона може бути присутньою, навіть якщо заявник не хоче, щоб вона там була.

Суд далі зазначив, що хоча німецьке законодавство надає батькам або опікунам право бути присутніми під час кримінального провадження та слідчих дій, питання про те, чи існує в німецькому праві право на конфіденційну консультацію між обвинуваченим неповнолітнім та його батьками чи опікунами, не було вирішене Федеральним Верховним судом, і існування такого права досі

визнавалося лише деякими національними судами нижчих інстанцій. У зв'язку з цим Суд також визнав, що Федеральний Верховний суд, розглядаючи касаційну скаргу заявника з питань права, дійшов висновку, що навіть за умови існування такого права його порушення не призвело б до абсолютного виключення доказів, і що в цій справі не було жодних ознак порушення, яке могло б стати підставою для виключення відповідних доказів. Він також ухвалив, що батьківські права матері та вразливість заявника були достатньою мірою враховані.

Наостанок, Суд зазначив, що заявник не стверджував, що поліція будь-яким чином примушувала або змушувала його зізнатися.

У світлі викладених вище міркувань Суд дійшов висновку, що органи влади вжили всіх розумних заходів для того, щоб переконатися, що заявник повністю усвідомлював свої права на захист і міг оцінити наслідки своєї поведінки.

Наведених вище міркувань достатньо, щоб Суд міг дійти висновку, що порушення пункту 1 статті 6 Конвенції не було.

Висновок

Відсутність порушення пункту 1 статті 6 Конвенції (право на справедливий суд)

Рішення в цій справі ухвалене Палатою 21 квітня 2026 року й набуде статусу остаточного відповідно до пункту 2 статті 44 Конвенції.

Обставини справи

Справа стосувалася відмови Касаційного суду прийняти до розгляду скаргу заявників з питань права, а також про ймовірне порушення Державою обов'язку дотримання нейтралітету з огляду на обґрунтування, наведене районним судом під час вирішення спору між заявниками та газетою стосовно статей, у яких організацію-заявника було названо «сектою», а її прихильників – «сектантами».

Організація-заявник є релігійною організацією, зареєстрованою у Вірменії з 1993 року. Другий заявник, пан Artur Simonyan, є старшим пастором та керівником організації-заявника.

У 2011 році влада розпочала розслідування щодо К. А. за підозрою у поширенні порнографічних матеріалів та порушенні правил щодо приватного життя. Згідно з обвинуваченням, К. А. опублікував в Інтернеті матеріали приватного характеру, а саме фотографії, на яких він здійснював статевий акт із відомою акторкою А. S. Ці події стали приводом для численних публікацій в онлайн-ЗМІ, у деяких з яких висловлювалися припущення, що А. S. є прихильницею віри, яку сповідують заявники.

19 жовтня 2011 року тижневик «Iravunk Hetaqnnutyun» («Розслідування закону») опублікував статтю під назвою «Історія про секту, пов'язану з порнографічними фотографіями, «переросла» у звинувачення в педофілії». Стаття починалася зі згадки про скандал, пов'язаний з А. S., додаючи, що ця історія не заслуговувала б на увагу газети, якби не два фактори. По-перше, стверджувалося, що А. S. була членом найбільшої секти Вірменії «Слово життя», до складу якої входило багато діячів шоубізнесу. По-друге, А. S. були пред'явлені обвинувачення в тому, що вона вчиняла розпусні дії зі своєю власною дитиною. У статті ця історія описувалася як вибухонебезпечне поєднання «секти та звинувачень в інцесті та педофілії», а А. S. називалася сектанткою. Також зазначалося, що «Слово життя» є «сектантським об'єднанням» і в вірменському суспільстві відоме як таке, що має вплив на певні кола, до яких входять телевізійні компанії та державні посадовці. До статті було додано два зображення, оброблені за допомогою цифрових технологій. На першому зображенні другий заявник, одягнений як священник із написом «Слово життя» на грудях, нахилиється до напівоголеної А. S., яка носить монаший головний убір і тримає руки, стиснуті одна до одної, ніби в молитві.

Ця стаття та ті самі зображення були передруковані з деякими незначними відмінностями у випуску російськомовного тижневика *Argumenti Nedeli v Armenii* («Аргументи тижня в Вірменії») за 25–31 жовтня 2011 року під назвою «Історія сектантства та порнографії».

A. S. з'явилася в телевізійному ток-шоу та заявила, що ніколи не була членом організації-заявниці чи будь-якої іншої релігійної організації або церкви.

Газета «*Iravunk Hetaqnnutyun*» та її головний редактор згодом опублікували низку інших зображень, статей та матеріалів про заявників. Деякі з цих публікацій закликали читачів долучитися до кампанії проти заявників і мали такі заголовки: «Приєднуйся до війни»; «Війна проти богохульства»; «Секти»; «Ватажок таємничої секти «Слово життя»» та інші.

18 листопада 2011 року позивачі подали позов до районного суду міста Єревана проти компанії «*Iravunk Media Ltd*», видавця газет «*Iravunk Hetaqnnutyun*» та «*Argumenti Nedeli v Armenii*», за наклеп та образи. Заявники вимагали, щоб відповідач опублікував вибачення та спростував заяви, що натякали на існування зв'язку між ними та A. S. Вони стверджували, що метою статей було створити, без попередньої перевірки правдивості відповідної інформації, асоціацію між заявниками та подіями, описаними у статтях, і під виглядом «критики» зобразити заявників як надзвичайно небезпечне явище. Вони стверджували, що статті містили дезінформацію, яка ображала другого заявника та паплюжила його честь, гідність і репутацію в очах суспільства та членів церкви. Ці статті були наклепницькими щодо заявників і мали на меті ввести читачів в оману. Заявники посилалися, *inter alia*, на статтю 9 Конвенції.

9 січня та 13 квітня 2012 року заявники доповнили свої позовні вимоги, стверджуючи, зокрема, що назва церкви «сектою» мала як наклепницький, так і образливий характер. Називати церкву «сектою» або «сектантським об'єднанням» було неприйнятно, зважаючи на те, що згідно із законом їхня конфесія була «релігійною організацією», а слова, використані у статтях, сприймалися у суспільстві як образи та принизливі вирази. Вони заявили про негативні конотації цих слів, стверджуючи, що вони здатні спровокувати насмішки, переслідування, релігійну ненависть та ворожість до них.

22 березня 2012 року відповідач надіслав листа главі Вірменської апостольської церкви, в якому запитував, чи має Апостольська церква будь-які зв'язки з організацією-заявником, чи є організація-заявник сектою і, якщо так, то на яких підставах.

23 березня 2012 року глава Вірменської апостольської церкви відповів на лист, зазначивши, що його церква не має жодних зв'язків з організацією-заявником і що остання є сектою, оскільки її віровчення відрізняється від істинної віри, канонів та традиційних принципів Вірменської апостольської церкви.

31 липня 2012 року районний суд відхилив позовні вимоги заявників. Суд постановив, що оскаржувані публікації не містили наклепницьких чи образливих висловлювань, і що вони захищені правом відповідача на свободу вираження поглядів, яке дозволяє журналістам використовувати перебільшені та провокаційні висловлювання.

29 серпня 2012 року заявники подали апеляцію на це рішення, в якій вони, зокрема, стверджували, що районний суд проігнорував усі надані ними докази щодо наклепницького та образливого характеру слова «секта». Районний суд явно, хоч і опосередковано, позначив їх образливими словами «секта» та «сектант» і визнав доведеним, що вони є сектантами, тим самим порушивши їхнє право на свободу думки, совісті та релігії. При цьому він спирався на лист, наданий Верховним Патріархом і Католиком всіх вірмен. Заявники стверджували, районний суд не забезпечив їхнє право на свободу віросповідання, а, використовуючи вищезазначені визначення, надав перевагу Вірменській Апостольській Церкві.

8 листопада 2012 року Апеляційний цивільний суд відхилив апеляцію заявників та залишив у силі рішення районного суду.

3 грудня 2012 року заявники подали скаргу з питань права до Касаційного суду. На титульній сторінці скарги вони вказали «Апеляційний цивільний суд» як суд, який виніс судове рішення, яке вони оскаржували, та «8 листопада 2012 року» як дату цього рішення. Скарга містила ґрунтовні аргументи проти рішення Апеляційного цивільного суду. Однак в останньому абзаці апеляції зазначалося, що заявники просили Касаційний суд скасувати рішення районного суду м. Єревана від 31 липня 2012 року.

16 січня 2013 року Касаційний суд визнав касаційну скаргу з питань права неприйнятною на тій підставі, що скарга була подана на рішення районного суду від 31 липня 2012 року, яке не підлягало оскарженню в касаційному порядку.

15 лютого 2013 року заявники повторно подали скаргу від 3 грудня 2012 року, змінивши останній абзац, щоб він стосувався рішення від 8 листопада 2012 року. До скарги додали клопотання про поновлення строку для подання скарги з питань права.

6 березня 2013 року Касаційний суд відхилив клопотання про поновлення строку для подання скарги як безпідставне, змінену скаргу з питань права визнав неприйнятною у зв'язку з пропуском строку на оскарження.

Заявники скаржилися, що рішення Касаційного суду про визнання скарги з питань права неприйнятною порушило їхнє право на доступ до суду, передбачене пунктом 1 статті 6 Конвенції.

Також заявники стверджували, що районний суд порушив обов'язок Держави щодо нейтралітету та неупередженості у релігійних питаннях через окремі висновки, яких він дійшов під час оцінки вживання слів «секта» та «сектантський» у газетних статтях, чим порушив гарантії, передбачені статтею 9 Конвенції.

Оцінка Суду

Щодо стверджуваного порушення пункту 1 статті 6 Конвенції

Суд зазначив, що скарга заявників з правових питань не була розглянута по суті Касаційним судом на тій підставі, що вони не дотрималися вимог процесуальної норми. Згадана норма, передбачала, що Касаційний суд має повноваження переглядати судові рішення та постанови, ухвалені Апеляційним судом. Встановивши, що скарга заявників з питань права була подана на рішення районного суду, а не Апеляційного суду, Касаційний суд визнав скаргу неприйнятною без розгляду її по суті.

Суд наголосив, що правила, які регулюють формальні вимоги для подання скарги, спрямовані на забезпечення належного здійснення правосуддя. Учасники судового процесу повинні очікувати, що чинні норми будуть застосовуватися. Однак ці норми або їх застосування не повинні перешкоджати особам, на яких поширюється закон, скористатися доступним засобом правового захисту (див. *Sotiris and Nikos Koutras ATTEE v. Greece*, № 39442/98, § 20, ECHR 2000–XII, та *Běleš and Others v. the Czech Republic*, № 47273/99, § 49, ECHR 2002–IX).

Суд зазначив, що заявники не оскаржували рішення районного суду безпосередньо в Касаційному суді, спочатку вони звернулися до Апеляційного суду, і лише після цього подали скаргу з питань права до Касаційного суду, як того вимагає національне законодавство. Хоча Касаційний суд не надав обґрунтування своєму висновку про те, що заявники оскаржували рішення районного суду, видається, що цей висновок ґрунтувався, головним чином, на формулюванні кінцевої частини скарги, в якій заявники просили Касаційний суд скасувати «рішення [районного суду] від 31 липня 2012 року». Однак із загального змісту скарги заявників було очевидно, що вона фактично була подана проти рішення Апеляційного суду. Отже, Касаційному суду мало бути очевидно, що формулювання кінцевої частини апеляційної скарги заявників було наслідком друкарської помилки або подібної недбалості. Однак, попри те, що відповідно до пункту 3 статті 233 Цивільного процесуального кодексу (ЦПК) Касаційний суд мав змогу надати заявникам можливість виправити цю помилку, він вирішив цього не робити – не навівши будь-яких підстав для такого рішення – і визнав скаргу неприйнятною, не надавши заявникам жодної подальшої можливості виправити ситуацію. Внаслідок такого суворого застосування процесуальних норм касаційна скарга заявників з питань права не була розглянута судом касаційної інстанції по суті.

Суд визнав, що обмеження, застосоване Касаційним судом, переслідувало законну мету, а саме забезпечення належного здійснення правосуддя. Однак при цьому можна стверджувати, що Касаційний суд проявив «надмірний формалізм», застосувавши вимоги пункту 1 статті 222 та пункту 1 статті 233 ЦПК, у надзвичайно суворій формі, тим самим непропорційно та безпідставно обмеживши право заявників на доступ до суду.

Суд констатував порушення пункту 1 статті 6 Конвенції.

Щодо стверджуваного порушення статті 9 Конвенції

Уряд зазначив, що заявники не вичерпали національні засоби правового захисту, оскільки не подали скаргу з питань права згідно з відповідними процесуальними нормами; окрім того, другий заявник не набув статусу потерпілого, оскільки слово «секта» не застосовувалося стосовно нього, а лише відносно організації в цілому.

Уряд також зазначив, що суперечка між сторонами не мала такого характеру чи значення, щоб порушувати питання щодо оцінки законності релігійних переконань. Отже, втручання Держави у права заявників, передбачені статтею 9 Конвенції, не було. Національні суди не торкалися релігійних переконань заявників, а лише вирішували, на підставі поданої заявниками позовної заяви, питання про нібито наклепницький характер слова «секта» стосовно організації-заявника, водночас забезпечуючи дотримання справедливого балансу між життєво важливими, але суперечливими правами заявників, передбаченими статтею 9, та правом організації-відповідача на свободу вираження поглядів.

Районний суд не визнав виправданим використання слова «секта» стосовно позивачів, а навпаки, дійшов висновку, що використані слова та вирази не слід вважати образливими та наклепницькими. Районний суд також не дійшов висновку, що відповідач правильно вжив слово «секта». Він лише встановив, що організація-відповідач висловила оціночне судження та використала вирази, які можуть шокувати суспільство.

Заявники одразу ж заявили, що вони вичерпали всі засоби правового захисту на національному рівні, подавши апеляцію з питань права, в якій виклали свої скарги щодо порушення Конвенції, однак Касаційний суд не розглянув цю скаргу, чим порушив їхні права, передбачені пункту 1 статтею 6 Конвенції. Крім того, заявники зазначили, що стосовно суті їхньої скарги спосіб, у який районний суд оцінив вороже вживання слова «секта» газетами, зокрема висновок про те, що організація-заявник відхилилася від віросповідання Вірменської апостольської церкви, викликає занепокоєння щодо відсутності толерантності та дискримінації з боку влади. У своєму рішенні районний суд фактично узаконив зневажливе та невибіркове використання слова «секта» в вірменському суспільстві як ярлика для будь-якої нетрадиційної релігії, включаючи ту, яку пропагує організація-заявник.

Заявники стверджували, що районний суд мав утриматися від розгляду питань щодо того, чи відповідає релігійна громада «Слово життя» системі вірувань панівної церкви, чи відхилялася від неї. Будь-яке рішення про те, що вживання слова «секта» стосовно релігійної громади «Слово життя» було виправданим, порушило б статтю 9 Конвенції, якби ґрунтувалося на оцінці системи вірувань цієї громади. Також наголосили, що відсутність нейтралітету та неупередженості з боку районного суду слід розглядати в ширшому контексті дискримінаційної політики Держави щодо релігійних меншин загалом та заявників зокрема. Отже, районний суд не дотримався принципів нейтралітету та неупередженості при оцінці вживання слова «секта» у відповідних публікаціях у ЗМІ, внаслідок чого порушив права заявників, гарантовані статтею 9 Конвенції.

Суд не вважав за необхідне розглядати попередні заперечення уряду, оскільки скарга заявників за статтею 9 Конвенції у будь-якому разі є неприйнятною з наступних причин. Заявниками у цій справі є релігійна організація та її пастор, які марно зверталися до національних судів із позовом щодо статей у газетах, які, на думку заявників, містили наклепницькі та образливі висловлювання, зокрема тому, що в них організацію-заявника називали «сектою», а її прихильників – «сектантами». Національні суди, зваживши суперечливі інтереси, дійшли висновку, що ці газетні статті захищені правом їхнього автора на свободу вираження поглядів, і відхилили позови заявників.

Суд наголосив, що коли два права, передбачені Конвенцією, вступають у конфлікт між собою, зокрема, як у цьому випадку, права, гарантовані статтями 9 та 10 Конвенції, органи влади зобов'язані забезпечити справедливий баланс між цими двома цінностями (див. *Karaahmed v. Bulgaria*, № 30587/13, §§ 91–95, від 24 лютого 2015 року, *Tagiyev and Huseynov v. Azerbaijan*, № 13274/08, § 44, від 5 грудня 2019 року).

Однак Суд зазначив, що скарга заявників за статтею 9 Конвенції щодо нібито невиконання національними судами свого позитивного обов'язку забезпечити ефективний судовий захист від публікацій у ЗМІ, які, як стверджувалося, мали наклепницький та образливий характер, була визнана непринятною на момент надсилання Уряду повідомлення про цю скаргу. Таким чином, дане рішення стосується виключно решти скарги заявників за статтею 9 Конвенції, а саме їхнього твердження про те, що, здійснюючи збалансування конкуруючих прав, сам районний суд вчинив певні дії, які порушили гарантії статті 9 Конвенції.

Суд вказав, що, як це гарантується статтею 9 Конвенції, право на свободу думки, совісті та віросповідання стосується лише тих поглядів, які мають певний рівень переконливості, серйозності, цілісності та значущості. Однак за умови дотримання цієї вимоги обов'язок Держави щодо нейтралітету та неупередженості

є несумісним із будь-яким правом держави оцінювати легітимність релігійних переконань або способи їхнього вираження (див. *Eweida and Others v. the United Kingdom*, № 48420/10 та 3 інші, § 81, ECHR 2013 (витяги), з подальшими посиланнями).

У даній справі Суд не мав підстав сумніватися в тому, що переконання заявників відповідали необхідним критеріям переконливості, серйозності, єдності та важливості (див. також *Savez crkava "Riječ života" and Others v. Croatia*, № 7798/08, 9 грудня 2010 року). Однак він не вбачав нічого в діях національних судів, а саме Окружного суду, що могло б призвести до порушення ними своїх негативних зобов'язань за статтею 9 Конвенції, зокрема обов'язку Держави щодо нейтральності та неупередженості стосовно релігійних переконань. Суд зазначив, що національні суди просто здійснили збалансування конкуруючих інтересів, як того вимагають такі справи, і дійшли висновку, що вживання слова «секта» у газетних статтях було оціночним судженням. Суд не розглядав питання про те, чи, зробивши це, національні суди досягли справедливого балансу між конкуруючими правами, передбаченими статтями 9 та 10 Конвенції, з належним урахуванням принципів, встановлених у його практиці (див., наприклад, *Rabczewska v. Poland*, № 8257/13, від 15 вересня 2022 року, § 51), оскільки, це питання виходить за межі сфери застосування цього рішення.

Що стосується конкретного твердження заявників щодо статті 9 Конвенції, то не можна вважати, що національні суди втрутилися у права заявників, передбачені цією статтею. Слід зазначити, що національні суди самі не вживали слова «секта» стосовно організації заявників і не характеризували її як таку. Крім того, межі їхнього розгляду жодного разу не охоплювали питання щодо легітимності віри заявників. У цьому контексті Суд не може погодитися з доводами заявників про те, що, констатуючи відмінність їхніх релігійних переконань від переконань Вірменської апостольської церкви, національні суди вдалися до оцінки легітимності віри заявників.

Підсумовуючи, Суд дійшов висновку, що у зв'язку зі скаргою заявників щодо ймовірного порушення Державою обов'язку нейтральності та неупередженості жодного питання за статтею 9 Конвенції не виникло.

З огляду на викладене вище Суд визнав цю частину заяви явно необґрунтованою і відхилив її відповідно до пунктів 3 (а) та 4 статті 35 Конвенції.

Висновок

Порушення пункту 1 статті 6 Конвенції (право на справедливий суд).

Рішення в цій справі ухвалене Палатою 2 квітня 2026 року й набуде статусу остаточного відповідно до пункту 2 статті 44 Конвенції.

MLINAREVIĆ v. Croatia (№ 24406/21)

Обставини справи

Заявник є громадянином Хорватії, 1954 року народження. Проживає в м. Загреб.

У 2012 році йому було висунуто обвинувачення у корупції, що пов'язане з продажем нерухомості, розташованої на вулиці Планінській у м. Загребі. Заявника звинуватили у пособництві та підбурюванні до зловживання владою і службовим становищем. Висунуті проти нього звинувачення він та пан Sanadera заперечували, тоді як інші співообвинувачені свою провину визнали. У 2019 році заявника було визнано винними та засуджено до громадських робіт. Він подав конституційну скаргу, в якій скаржився на несправедливість судового розгляду справи, у 2020 році Конституційний Суд розглянув скаргу та відхилив її.

Посилаючись на пункт 1 статті 6 Конвенції, заявник стверджував, що Конституційний суд не був безстороннім у провадженні щодо нього. Заявник висловлював сумніви щодо неупередженості судді Р. М., який головував у його справі в Конституційному Суді та, за твердженням Уряду, також виконував функції судді-доповідача. Він вважав, що суддя Р. М. був упередженим, оскільки раніше здійснював адвокатську практику, а після його призначення до Конституційного Суду його адвокатське бюро, де він у більшості справ виступав провідним адвокатом, перейшло до юридичної фірми, що представляла одного з інших співообвинувачених у провадженні проти нього.

Оцінка Суду

Суд зазначив, що заявник не навів жодних аргументів, які б ставили під сумнів особисту неупередженість судді Р. М., тому дійшов висновку, що справу слід розглядати з точки зору об'єктивної неупередженості. Зокрема, Суду необхідно розглянути питання, чи можна вважати об'єктивно обґрунтованими сумніви заявника щодо неупередженості колегії Конституційного Суду, яка розглядала його конституційну скаргу, – сумніви, що впливали з конкретних обставин, пов'язаних із суддею Р. М.

Суд наголосив, що хоча автоматичне відведення всіх суддів національного рівня, які мають родинні зв'язки з працівниками юридичних фірм, що представляють сторони у конкретному судовому процесі, не завжди є необхідним (див. *Ramljak v. Croatia*, № 5856/13, § 29, від 27 червня 2017 року), характер цих особистих зв'язків має значення при визначенні того, чи були побоювання заявника об'єктивно обґрунтованими (див. *Mitrov v. the former*

Yugoslav Republic of Macedonia, № 45959/09, § 54, від 2 червня 2016 року, та Ramljak, § 31, зазначену вище). Суд чітко зазначив, що у разі наявності обґрунтованих підстав сумніватися в неупередженості судді, такий суддя повинен заявити відвід (див. Ramljak, цитовану вище, § 31).

Суд дійшов висновку, що неупередженість Конституційного Суду викликала обґрунтовані сумніви через те, що син судді Р. М. був стажистом у юридичній фірмі, яка представляла інтереси співобинуваченого заявника. Таким чином, син судді Р. М. перебував у підпорядкуванні цієї юридичної фірми та залежав від неї в питаннях працевлаштування та отримання позитивних рекомендацій. Однак суддя Р. М. не повідомив про цю обставину Голову Конституційного Суду та не заявив самовідвід у справі.

Цей висновок підтверджується тим фактом, що після того, як Р. М. став суддею Конституційного Суду, юридична фірма, яка представляла одного зі співобинувачених заявника, узяла на себе управління юридичною практикою Р. М. та представництво в більшості справ, у яких він виступав головним адвокатом.

Отже, у заявника були обґрунтовані підстави сумніватися в неупередженості судді Р. М., тому Суд дійшов висновку, що склад Конституційного Суду у його справі не відповідав вимогам Конвенції, що є порушенням пункту 1 статті 6 Конвенції.

Висновок

Порушення статті 6 Конвенції (право на справедливий суд).

Рішення в цій справі ухвалене Палатою 30 квітня 2026 року й набуде статусу остаточного відповідно до пункту 2 статті 44 Конвенції.

NOVÁK v. the Czech Republic (№ 6656/24)

Обставини справи

Заявник і мати його двох дочок припинили жити разом у квітні 2021 року та домовилися про спільну опіку над дітьми. У своїй заяві про розірвання шлюбу мати просила надати їй одноосібну опіку та, починаючи з січня 2022 року, перестала дотримуватися їхньої домовленості (хоча й надалі дозволяла заявнику регулярно спілкуватися з дітьми). У червні 2022 року, під час розгляду справи, апеляційний суд відхилив клопотання заявника про вжиття тимчасових заходів щодо спільної опіки. У липні 2022 року суд першої інстанції ухвалив рішення про спільну батьківську опіку.

До розгляду апеляційної скарги матері, що зупиняла виконання цього рішення, вона переїхала з дітьми до Праги – за 200 км від їхнього попереднього місця проживання – та записала їх до школи там, без відома чи згоди заявника. Згодом, у серпні 2022 року, вона звернулася до суду з проханням про надання дозволу на зміну проживання дітей та переведення їх до іншої школи. Заявник безрезультатно звернувся з клопотанням про вжиття тимчасових заходів щодо встановлення опіки та повернення дітей до їхнього попереднього місця проживання. Його апеляційні скарги були відхилені в грудні 2022 року; апеляційний суд вирішив, що не існувало нагальної потреби змінювати становище дітей шляхом застосування тимчасових заходів і що питання їхнього місця проживання та навчання має бути вирішене в ході розгляду справи по суті.

У квітні 2023 року апеляційний суд скасував рішення суду першої інстанції про спільну опіку, надавши матері право одноосібної опіки, а заявнику – право на спілкування з дітьми кожні другі вихідні та під час канікул.

Конституційні скарги заявника щодо рішення від грудня 2022 року та рішення від квітня 2023 року були відхилені.

Починаючи з березня 2023 року мати відмовлялася передавати дітей заявникові.

У грудні 2023 року, після неодноразових рішень про зобов'язання матері забезпечити спілкування заявника з його дітьми, інший суд першої інстанції, якому було передано територіальну підсудність, постановив про виконання рішення від квітня 2023 року, наклав на матір кілька штрафів, відхилив заяву заявника про надання йому одноосібної опіки та дозволив переїзд дітей і зміну школи без згоди заявника.

Наступними рішеннями, ухваленими в період із травня 2024 року по лютий 2025 року, національні суди, *inter alia*, відхилили позов заявника про розширення

його права на спілкування з дітьми та клопотання, подані як ним, так і матір'ю, щодо зміни порядку такого спілкування, оштрафували матір за невиконання зобов'язань щодо передачі дітей та визнали її винною у перешкоджанні виконанню рішення щодо прав заявника на спілкування, призначивши їй умовне покарання та зобов'язавши її звернутися за психологічною допомогою.

Заявник скаржився, що, надавши матері одноосібну опіку після того, як вона незаконно переїхала з дітьми до іншого міста, та визначивши для нього обмежені права на спілкування з дітьми, національний суд порушив його право на повагу до сімейного життя. Він посилався на статтю 8 Конвенції.

Оцінка Суду

Переїхавши разом із дітьми до Праги, мати не лише перешкодила спілкуванню заявника з його дітьми, а й порушила національне законодавство, згідно з яким право визначати місце проживання дітей є частиною батьківських обов'язків, які здійснюються спільно обома батьками. У разі виникнення розбіжностей один із батьків мав звернутися до суду. Замість того, щоб заздалегідь звернутися до суду для вирішення питання про місце проживання дітей, мати лише *ex post factum* звернулася за судовим дозволом на зміну їхнього місця проживання, без згоди заявника.

За таких обставин від органів державної влади очікувалося вжиття заходів для узгодження конфлікту інтересів сторін, з урахуванням найважливіших інтересів дітей. Зокрема, від них очікувалося використання всіх розумних заходів, аби не допустити розриву зв'язків та особистих стосунків між заявником і його дітьми, у тому числі за необхідності, шляхом відновлення – до ухвалення остаточного рішення щодо опіки – статусу-кво, що існував до незаконного переїзду дітей.

Звернувшись із клопотанням про вжиття тимчасових заходів щодо опіки та забезпечення повернення дітей до їхнього попереднього місця проживання, заявник надав судам достатню можливість виправити ситуацію, що склалася внаслідок неправомірної поведінки матері, яка завдала шкоди як йому, так і неповнолітнім дітям. Суд першої інстанції відхилив його клопотання про вжиття тимчасових заходів, по суті, з тієї підстави, що діти не зазнавали настільки серйозної небезпеки, яка вимагала б такого втручання, посилаючись на аргументацію рішення апеляційного суду від червня 2022 року, згідно з яким заявник продовжував мати доступ до дітей, а мати й надалі відповідає за догляд за ними. Однак такий аргумент не можна було розцінювати як належну оцінку найкращих інтересів дітей, а радше як просте спостереження за ситуацією, яка існувала на той конкретний момент. Не було враховано той факт, що ситуація суттєво змінилася внаслідок незаконного переїзду дітей, що перервало

їхнє регулярне спілкування із заявником, або той факт, що на той момент не було ухвалено жодного рішення щодо опіки, яке підлягало б примусовому виконанню. Також не було згадано про поведінку матері або про будь-яку спробу з'ясувати причини її переїзду. Хоча апеляційний суд визнав, що мати діяла незаконно, і, так само як і суд першої інстанції, взяв до уваги найкращі інтереси дітей, він залишив це питання для вирішення в ході розгляду справи по суті, незважаючи на вирішальне значення фактору часу у справах, що стосуються дітей. Так, вирішення ситуації було відкладене на майбутнє. Така практика вже піддавалася критиці з боку Конституційного Суду.

Відхилення клопотань заявника про вжиття тимчасових заходів та відсутність рішення, яке б надавало йому право на спілкування з дітьми, що підлягало б примусовому виконанню, з плином часу призвели до закріплення ситуації, незаконно створеної матір'ю, внаслідок чого можливість для заявника домогтися одноосібної або спільної опіки над дітьми стала суто теоретичною. Крім того, така послідовність подій, ймовірно, сприяла формуванню у матері відчуття безкарності, оскільки згодом вона й надалі продовжувала перешкоджати спілкуванню заявника з його доньками, звинувачуючи його, очевидно безпідставно, у неналежній поведінці щодо однієї з них.

Попри цей ризик, апеляційне провадження у справі про опіку відбувалося у звичайному режимі й не відповідало вимозі національного законодавства щодо невідкладного розгляду судами питань, які стосувалися опіки над неповнолітніми дітьми. Рішення від квітня 2023 року ґрунтувалося на тому, що обставини суттєво змінилися з часу ухвалення рішення суду першої інстанції щодо спільної опіки, з огляду на те, що діти адаптувалися до нового середовища (де вони проживали вже вісім місяців). Апеляційний суд визнав, що хоча обоє батьків були явно здатні піклуватися про дітей, відстань між їхніми домівками унеможлиблювала спільну опіку, оскільки це вимагало б від дітей щотижневих виснажливих подорожей та відвідування двох різних шкіл. Хоча наведені причини можна вважати доречними, ЄСПЛ не був переконаний, що вони також були достатніми. Не було належним чином враховано причин істотної зміни обставин, а також марних спроб заявника цьому запобігти. Так само не вбачалося, що суди взяли до уваги те, що незаконний переїзд дітей не повинен створювати перевагу для того з батьків, хто його здійснив, або що таке нехтування правами іншого з батьків мало б впливати на вирішення питання про опіку та порядок спілкування з дітьми. Попри те, що апеляційний суд, здавалося, мав намір відреагувати на поведінку матері, він лише зобов'язав її організувати та оплачувати повернення дітей з місця проживання заявника після побачень із ним. Нарешті, не було враховано очевидну зацікавленість заявника в підтримці належних і постійних стосунків зі своїми дітьми та його відданість цьому.

Зрештою, рішення від грудня 2023 року, яким було дозволено переїзд дітей та зміну школи без згоди заявника – рішення, на ухвалення якого заявникові довелося чекати після відхилення його клопотання про вжиття тимчасових заходів – фактично узаконило дії матері. Факт того, що згодом на неї було накладено штраф та щодо неї було розпочато кримінальне провадження за невиконання права заявника на спілкування з дітьми, настав занадто пізно, щоб компенсувати відсутність попередніх заходів щодо неї.

Відповідно, національні суди не змогли забезпечити справедливий баланс між інтересами всіх сторін, залучених до провадження.

Висновок

Порушення статті 8 Конвенції (право на повагу до приватного і сімейного життя).

Рішення в цій справі ухвалене Палатою 09 квітня 2026 року й набуде статусу остаточного відповідно до пункту 2 статті 44 Конвенції.

Обставини справи

Справа стосувалася відмови Державного агентства національної безпеки Болгарії (далі – Агентство) повідомити правозахисній організації та її голові, чи велося за ними приховане стеження. Після викриттів про масове стеження за активістами у 2020–2021 роках, заявники намагалися дізнатися, чи збирали про них дані та, чи вербували їхніх співробітників. Агентство відмовилося надавати цю інформацію, і суди підтримали таке рішення.

У середині 2021 року, посилаючись на протести, що відбулися у другій половині 2020 року та на початку 2021 року проти попереднього уряду, тодішній виконувач обов'язків Міністра внутрішніх справ публічно заявив, що кілька органів влади, включно з Агентством, здійснювали негласне спостереження за багатьма особами, у тому числі за громадськими активістами.

У червні 2021 року пан Канев звернувся до Агентства із запитом щодо того, чи збирало воно розвідувальні дані стосовно нього особисто, щодо об'єднання, його співробітників або юристів, які діють від його імені, і чи не був хтось зі співробітників залучений як інформатор. Після внесення змін до його запиту, у середині липня 2021 року Агентство відмовило у розкритті запитуваної інформації.

Пан Канев оскаржив це рішення в судовому порядку. У листопаді 2021 року Адміністративний суд міста Софії відхилив позов, дійшовши висновку, що оцінка того, чи розкривати запитувану інформацію, належала до дискреційних повноважень Агентства.

У липні 2022 року Верховний адміністративний суд залишив це рішення в силі. Суд нижчої інстанції повинен був лише оцінити, чи була відмова у розкритті запитуваної інформації законною. Запит пана Канев до Агентства стосувався методів збору розвідувальних даних, а не будь-яких зібраних ним персональних даних. Інформація про ці методи була засекреченою, і тому Агентство правомірно відмовило розкрити її. Що стосується конкретно «спеціальних засобів спостереження», єдиним органом, який міг би розкрити інформацію про те, чи застосовувалися такі засоби, був спеціальний орган – Національне бюро з контролю за спеціальними засобами спостереження (далі – Бюро). З огляду на те що пан Канев міг самостійно звернутися до Бюро, відмова Агентства у розкритті інформації не могла розглядатися як порушення статті 8 Конвенції. Агентство також діяло належним чином, не розкриваючи інформацію

про те, кого воно залучило як інформаторів. Особи та персональні дані людей, які співпрацювали з Агентством, мали залишатися в таємниці. Вони могли бути розкриті лише органам національної безпеки або судовим органам у зв'язку з конкретною кримінальною справою.

У червні 2021 року, одночасно зі своїм запитом про надання інформації до Агентства, пан Kanev подав запит про надання інформації до Національного бюро із запитанням про те, чи застосовувалися «спеціальні засоби спостереження» щодо нього або інших співробітників Комітету чи юристів, які діють від його імені.

У серпні 2021 року Бюро повідомило пану Kanev, що в результаті проведених перевірок не було виявлено жодних ознак того, що проти нього незаконно застосовувалися «спеціальні засоби спостереження».

У 2023 році пан Kanev звернувся до Агентства з черговим запитом, і Агентство знову відмовило розкрити інформацію.

Оцінка Суду

Для цілей захисту національної безпеки Державам необхідно мати закони, які надають органам влади повноваження збирати та зберігати інформацію про осіб у базах даних, недоступних для громадськості. Ці закони мають бути доступними, передбачуваними та сумісними з принципом верховенства права. Зокрема, необхідно забезпечити наявність ефективних гарантій проти свавілля та зловживань.

Той факт, що пан Kanev та об'єднання не мали змоги отримати доступ до даних стосовно них, які оброблялися Агентством, або отримати чітку відповідь на їхній запит про те, чи здійснювалася така обробка, сам по собі не міг викликати занепокоєння відповідно до статті 8 Конвенції. Саме відсутність такої інформації забезпечувала ефективність роботи Агентства.

Далі Суд перейшов до розгляду того, які саме гарантії могли б забезпечити ефективний захист від свавілля та зловживань за таких обставин, і дійшов висновку, що у випадках, коли орган державної влади обмежував або відмовляв у наданні інформації щодо способів використання ним даних з метою захисту іншого законного інтересу (як це часто трапляється зі службами безпеки та розвідки), єдиним шляхом було б запровадження ефективного механізму опосередкованого доступу або нагляду, здатного компенсувати той факт, що зацікавлені особи не мали можливості безпосередньо оскаржити такий захід і не володіли всією інформацією.

Потім Суд розглянув потенційні гарантії щодо обробки Агентством оперативних даних стосовно заявників і дійшов висновку, що жодна з них не була ефективною.

По-перше, провадження щодо судового перегляду відмови Агентства розкрити інформацію не можна було розглядати як ефективну гарантію. Суди не ознайомилися з матеріалами (якщо такі дійсно існували), на які посилалося у своєму рішенні Агентство. Вони не досліджували, чи могло розкриття інформації насправді завдати шкоди або створити загрозу будь-якому суспільному інтересу – зокрема, національній безпеці, – і повністю поклалися на оцінку Агентства з цього питання. З матеріалів справи не вбачалося, що суди здійснили будь-яку перевірку того, чи була обґрунтованою відмова Агентства підтвердити або спростувати факт збору розвідувальних даних стосовно пана Kanev та об'єднання.

По-друге, Комісію із захисту персональних даних не можна було розглядати як ефективну гарантію. Наглядові органи такого типу могли б слугувати ефективною гарантією щодо обробки даних органами влади в правоохоронних та розвідувальних цілях лише за умови, що вони мали б безпосередній доступ до цих даних та будь-якої пов'язаної з ними інформації, аби мати змогу перевірити, чи здійснюється їхня обробка у спосіб, що узгоджується з відповідними принципами захисту даних. Роль Комісії щодо обробки даних, яка здійснювалася Агентством в оперативних цілях, не була чітко визначена; також не вбачалося, за одним винятком, щоб Комісія будь-коли перевіряла, яким чином Агентство обробляло оперативні дані та, зокрема, чи дотримувалося воно належним чином встановлених законом правил і норм.

По-третє, Бюро могло здійснювати нагляд лише за застосуванням «спеціальних засобів спостереження», а не за всіма формами збору розвідувальних даних та пов'язаної з цим обробки даних, що здійснювалися Агентством. Воно не слугувало гарантією щодо загального порядку обробки інформації Агентством. Крім того, Суд вже виявляв недоліки, пов'язані з обробкою даних про осіб, отриманих у результаті застосування «спеціальних засобів спостереження», у справі *Ekimdzhiiev and Others v. Bulgaria* (№ 70078/12, від 11 квітня 2022 року), і не вбачалося, що ці недоліки відтоді були усунуті.

Нарешті, не було жодних свідчень того, що Агентство будь-коли викликали до Парламенту Болгарії або його комітетів для звітування конкретно про те, чи діяло воно правомірно під час обробки даних, отриманих у результаті своїх операцій; також не було жодних свідчень того, що Агентство звітувало перед урядом про спосіб обробки отриманих даних.

Суд дійшов висновку, що ані пан Kanev, ані Болгарський Гельсінський комітет не були забезпечені мінімальним рівнем захисту від свавільної та незаконної обробки їхніх даних Агентством.

Відповідно було порушення статті 8 Конвенції.

Висновок

Порушення статті 8 Конвенції (право на повагу до приватного та сімейного життя).

Рішення в цій справі ухвалене Палатою 28 квітня 2026 року й набуде статусу остаточного відповідно до пункту 2 статті 44 Конвенції.

Обставини справи

Справа стосувалася рішення про видворення заявника з Угорщини з міркувань національної безпеки, яке, як стверджується, було прийнято без наведення будь-яких підстав.

Заявник проживав в Угорщині з 1995 року. У 2008 році він одружився з громадянкою Угорщини та має двох дітей.

У 2004 році заявнику було надано дозвіл на проживання з метою працевлаштування, а у 2009 році – посвідку на проживання на підставі його сімейних зв'язків. У 2011 році йому було надано право на постійне проживання та видано посвідку на постійне проживання, яка була чинна до 10 березня 2021 року. Термін дії посвідки було продовжено у зв'язку з надзвичайним станом, оголошеним під час пандемії COVID-19.

5 лютого 2021 року, з огляду на зміни у відповідному законодавстві, заявник подав заяву на отримання дозволу на проживання. 6 вересня 2021 року його заява була відхилена Національним генеральним управлінням з питань контролю за іноземцями (National Directorate-General for Aliens Policing – NDGAP) на підставі висновку Управління з охорони конституції (Constitution Protection Office – CPO), в якому зазначалося, що заявник становить загрозу національній безпеці.

6 жовтня 2021 року NDGAP анулювало посвідку на постійне проживання заявника на підставі висновку CPO.

2 вересня 2021 року заявник подав заяву на отримання дозволу на проживання з метою возз'єднання сім'ї. 29 листопада 2021 року CPO опублікувало новий висновок, у якому повторно зазначило, що заявник становить загрозу національній безпеці. На підставі цього висновку 6 грудня 2021 року NDGAP відхилило клопотання заявника та постановило рішення про його видворення до Китаю. 24 березня 2022 року NDGAP підтвердило це рішення в апеляційній інстанції.

24 березня 2022 року це рішення NDGAP було залишено без змін.

6 вересня 2022 року Вищий суд Будапешта відхилив адміністративну скаргу заявника. Суд постановив, що NDGAP був зобов'язаний дотримуватися рекомендації CPO. Оскільки звіт CPO, на якому ґрунтувалося рішення, був засекречений, NDGAP не міг на нього посилалися. Хоча у рішенні NDGAP не наводилося жодних підстав, чому заявник становив загрозу національній безпеці, матеріали справи, до яких суд мав доступ, чітко вказували на те,

що це було саме так. Заявник не довів, що між ним та членами його сім'ї існували тісні відносини залежності.

2 березня 2023 року Kúria визнала клопотання заявника про перегляд рішення неприйнятним.

Заявник стверджував, що було порушено статті 8 та 13 Конвенції, а також статтю 1 Протоколу № 7 до Конвенції.

Оцінка суду

Щодо стверджуваного порушення статті 8 Конвенції

Процесуальні гарантії є невід'ємним елементом законності рішень про депортацію та видворення відповідно до статті 8 Конвенції. Конвенцію слід розглядати як єдине ціле та тлумачити таким чином, щоб забезпечити внутрішню узгодженість та гармонію між її різними положеннями. Відповідно до цього принципу гармонійного тлумачення Конвенції, у справах, що стосуються заходів, які впливають на дозвіл на проживання іноземця таким чином, що це може потенційно призвести до його або її видворення, процесуальні гарантії відповідно до статті 8 Конвенції повинні тлумачитися у поєднанні з тими, що передбачені статтею 1 Протоколу № 7 до Конвенції, настільки, наскільки це є релевантним (див. *Mirzoyan v. the Czech Republic*, № 15117/21 та № 15689/21, § 82, від 16 травня 2024 року).

Загальні принципи статті 1 Протоколу № 7 до Конвенції були узагальнені у справі *Muhammad and Muhammad v. Romania* [GC] (№ 80982/12, §§ 126–157, від 15 жовтня 2020 року).

Спочатку Суд розглянув, чи були обмеження процесуальних прав заявника, які потребували збалансування відповідними гарантіями, а по-друге, чи було надано достатню увагу зв'язкам заявника з Угорщиною (див. справу *Mirzoyan v. the Czech Republic*, зазначену вище, § 86).

Щодо першого питання адміністративні органи обґрунтували своє рішення, посилаючись на висновок СРО. Хоча відповідно до статті 87/B(1) Закону про імміграцію NDGAP була зобов'язана наводити обґрунтування своїх рішень, включаючи оцінку спеціалізованого органу, встановлені факти справи, наявні докази та пояснення оцінки спеціалізованого органу, на практиці в рішеннях не вказувалося, чому заявника вважали загрозою національній безпеці, а також не наводилися конкретні фактичні обставини, на підставі яких СРО дійшов таких висновків.

Висновки СРО містилися в секретному документі, тому заявник та його адвокат не мали до них доступу. Звинувачення проти заявника мали закритий характер, що унеможливлювало для нього оскарження тверджень СРО перед NDGAP шляхом надання доказів на свою користь або надання пояснень.

Як наслідок, це спричинило значне обмеження процесуальних прав заявника, яке мало бути компенсоване відповідними врівноважувальними гарантіями.

За клопотанням заявника про судовий перегляд оскаржувани рішення NDGAP були переглянуті в судових провадженнях у Вищому суді Будапешта та Курії. Проте заявник не мав навіть загального уявлення про факти, які стали підставою для висновку NDGAP про те, що його перебування в Угорщині створювало загрозу національній безпеці або порушувало її. Тому виникають сумніви щодо того, чи міг він належним чином викласти свою позицію у подальших судових провадженнях.

Вищий суд Будапешта з самого початку постановив, що NDGAP зобов'язаний був дотримуватися висновку СРО, що не залишало органам влади жодної свободи дій з питання, чи становить заявник загрозу національній безпеці, а також щодо необхідності його видворення. Суд також зазначив, що, оскільки рішення NDGAP ґрунтувалося на конфіденційній інформації, адміністративний орган не мав права розкривати цю інформацію у своєму рішенні.

Вищий суд лише коротко зазначив, що він ознайомився з документами, наданими СРО, з яких йому стало зрозуміло, що перебування заявника в Угорщині створювало загрозу національній безпеці. Доступ суду до таємної інформації, на якій ґрунтувалися рішення адміністративних органів, був важливою гарантією, що врівноважувала обмеження процесуальних прав заявника. Однак Вищий суд Будапешта не зробив жодного посилання на доказову базу свого висновку про переконливість таємної інформації. Він також не надав пояснення щодо того, чи та яким чином СРО змогло довести існування конкретних фактів, що слугували підставою для його висновку. За відсутності будь-яких фактичних елементів у судовому рішенні, заявнику не було надано навіть загального опису справи щодо національної безпеки чи будь-яких інших звинувачень проти нього (порівняйте та протиставте *Mirzoayan v. the Czech Republic*, зазначену вище, § 94).

Хоча заявника представляв адвокат, якого він обрав самостійно, однак представник також не мав доступу до таємної інформації чи до змісту висновку СРО. Отже, не можна стверджувати, що юридичне представництво заявника було достатньо ефективним, щоб істотно компенсувати обмеження, які впливали на реалізацію його процесуальних прав у даній справі.

Суд зазначив, що заявник, незважаючи на наявність формальної можливості оскаржити рішення про видворення, не мав можливості ефективно оскаржити звинувачення в тому, що він становить загрозу національній безпеці,

а також не мав необхідного рівня захисту від свавілля з боку органів влади. Національні провадження не супроводжувалися належними та достатніми процесуальними гарантіями.

Щодо питання, чи було належним чином враховано зв'язки заявника в Угорщині, Суд послався на рішення Вищого суду Будапешта, згідно з яким його особисті обставини не мали значення, оскільки суспільний інтерес у сфері національної безпеки переважав їх. У цьому сенсі будь-яке посилення на обставини заявника зводилося до суто формальної процедури.

З огляду на процесуальні порушення Суд дійшов висновку, що не було доведено, що втручання у право заявника на повагу до його приватного життя було необхідним у демократичному суспільстві.

Отже, було порушення статті 8 Конвенції

II. Інші скарги

Заявник стверджував, що, всупереч пункту 1 (а) статті 1 Протоколу № 7 до Конвенції, його не поінформували про причини видворення.

Суд наголосив, що сфера застосування статті 1 Протоколу № 7 до Конвенції поширюється на іноземців, які «законно проживають» на території відповідної Держави.

Клопотання заявника про надання дозволу на проживання в країні було відхилено, а його посвідка на проживання анульована 6 жовтня 2021 року, до прийняття рішення про видворення. Заявник не надав жодної інформації щодо правових підстав свого перебування в Угорщині після анулювання його посвідки на проживання. Отже, на момент видворення він не мав законних підстав для перебування в Угорщині.

Суд дійшов висновку, що це положення не може бути застосоване у цій справі, а тому скарга має бути відхилена як несумісна *ratione materiae* з положеннями Конвенції відповідно до пунктів 3 і 4 статті 35 Конвенції.

Посилаючись на статтю 13 Конвенції заявник також скаржився на те, що йому було відмовлено в ефективному засобі правового захисту. Проте надалі він не підтримав цю скаргу. У зв'язку з цим Суд вважав, що заявник більше не має наміру домагатися її розгляду у розумінні підпункту «а» пункту 1 статті 37 Конвенції.

Висновок

Порушення статті 8 Конвенції (право на повагу до приватного і сімейного життя).

Рішення в цій справі прийняте Комітетом 09 квітня 2026 року та є остаточним.

СТАТТЯ 10 КОНВЕНЦІЇ (СВОБОДА ВИРАЖЕННЯ ПОГЛЯДІВ)

NEDERLANDSE OMROEP STICHTING AND OTHERS v. the Netherlands (№ 20066/18)

Обставини справи

Справа стосувалася стверджуваного необґрунтованого втручання в право заявників на свободу вираження поглядів за статтею 10 Конвенції через часткову відмову органів влади надати інформацію щодо дій Уряду у зв'язку зі збиттям літака рейсу MH17 авіакомпанії «Malaysia Airlines» у липні 2014 року. Заявники, як журналісти, звернулися із запитом про надання цієї інформації.

Восени 2014 року медіаорганізації-заявники звернулися із запитом про оприлюднення документів щодо того, як Уряд, діючи через Міністерський комітет із кризового управління та Міжвідомчий комітет із кризового управління, розслідував катастрофу рейсу MH17. До складу Міністерського комітету із кризового управління входили прем'єр-міністр як голова та інші міністри як члени, тоді як до складу Міжвідомчого комітету із кризового управління входили високопосадовці з різних міністерств. Обидва комітети були залучені після катастрофи.

У лютому 2015 року міністр безпеки та юстиції ухвалив рішення за запитом та визначив 225 відповідних документів. Він відмовив у розкритті 79 із цих документів, серед яких були протоколи засідань Міністерського комітету з кризового управління та Міжвідомчого комітету з кризового управління. Решту документів було розкрито повністю або частково з вилученням певної інформації. Міністр посилався на кілька підстав для відмови відповідно до Закону про прозорість державного управління: розкриття інформації, ймовірно, завадило б вільному обговоренню між членами комітету та ускладнило б процес прийняття ними рішень; документи містили персональні дані громадян та державних службовців; розкриття могло б зашкодити «відносинам між Нідерландами та іншими Державами»; оприлюднення деяких документів могло б створити ризики для безпеки нідерландського персоналу в зоні катастрофи.

У ході подальшого провадження були оприлюднені інші документи повністю або частково. У жовтні 2017 року Відділення адміністративної юрисдикції Державної ради постановило, що стосовно документів, які не були оприлюднені (включно з усіма 33 наборами протоколів Міністерського комітету з кризового управління) або оприлюднені з вилученням певної інформації, інтерес у розголошенні поступався інтересам, захист яких обґрунтовував відмову.

Законодавство включало суспільний інтерес як самостійний і первинний інтерес та визначало кілька підстав для відмови у розкритті інформації відповідно до Закону. Відділення адміністративної юрисдикції дійшло висновку, що відмова в наданні інформації з однієї з підстав, визначених законом, в принципі, відповідатиме статті 10 Конвенції. Для висновку про протилежне заявник мав би довести наявність «виключних обставин».

Оцінка Суду

ЄСПЛ надав велике значення тому факту, що медіаорганізації-заявники мали можливість звернутися з позовом до національних судів. У межах повноцінного змагального провадження ці суди розглянули повний текст запитуваних документів і змогли здійснити ефективний контроль за дотриманням міністром юридичних зобов'язань, що впливають із національного законодавства та Конвенції.

Закон про прозорість державного управління ґрунтувався на основоположному принципі, згідно з яким урядова інформація, як правило, має бути доступною для будь-кого, хто її запитує, за винятком випадків, коли її оприлюднення було прямо заборонено. ЄСПЛ погодився з Відділенням адміністративної юрисдикції в тому, що, розглядаючи суспільний інтерес у розкритті документів як самостійний і первинний інтерес та передбачаючи в законодавстві низку підстав для нерозкриття, такі обмеження загалом можна вважати необхідними в демократичному суспільстві для захисту інтересів, визначених у Конвенції.

Щодо оприлюднення протоколів засідань Міністерського комітету з кризового управління, міністр детально пояснив свої підстави для відмови в їх оприлюдненні та дійшов висновку, що інтерес у забезпеченні конфіденційності переважав інтереси заявників у розкритті цієї інформації. Міністр відмовив у розкритті цих документів насамперед тому, що члени Міністерського комітету з кризового управління повинні мати можливість вільно обмінюватися аргументами в умовах конфіденційності, Уряд має конституційне завдання сприяти узгодженості політики, а засідання Уряду та його підкомітетів є конфіденційними. Відділення адміністративної юрисдикції згодом надало власні детальні обґрунтування того, чому, на його думку, права медіаорганізацій-заявників за статтею 10 не були порушені.

Враховуючи ефективність процесуальних гарантій, доступних заявникам у цій справі, Суд дійшов висновку, що підстави, на які посилався міністр, підтверджені Відділенням адміністративної юрисдикції, були доречними

та достатніми. Нідерландські органи влади не вийшли за межі своїх широких дискреційних повноважень щодо прийняття рішень у справах, що стосуються національної безпеки.

Стосовно інших документів ЄСПЛ наголосив, що заявники були зобов'язані обґрунтувати мету запиту про розкриття інформації як у національних судах, так і в Суді. Медіаорганізації-заявники цього не зробили, і ЄСПЛ не вбачав підстав ставити під сумнів висновок міністра, який був переглянутий та підтриманий національними судами. ЄСПЛ також відхилив твердження заявників про те, що їхня журналістська діяльність та значний суспільний резонанс, який викликала катастрофа рейсу МН17, надавали їм право на повний доступ до запитуваної інформації.

Національні органи влади належним чином врахували принципи та критерії, викладені в практиці Суду щодо зважування інтересів у разі отримання запиту про розкриття інформації, що перебуває у володінні Держави. У ЄСПЛ не було вагомих підстав підмінити своєю оцінкою оцінку національних органів влади та ставити під сумнів здійснене ними зважування інтересів.

ЄСПЛ переконався, що підстави, на які спиралися для часткового нерозкриття запитуваних документів, були як доречними, так і достатніми для підтвердження того, що оскаржуване втручання було «необхідним у демократичному суспільстві». Органи влади діяли в межах своїх дискреційних повноважень, забезпечуючи справедливий баланс між відповідними конкуруючими інтересами.

Отже, порушення статті 10 Конвенції не було.

Висновок

Відсутність порушення статті 10 Конвенції (свобода вираження поглядів).

Рішення в цій справі ухвалене Палатою 21 квітня 2026 року й набуде статусу остаточного відповідно до пункту 2 статті 44 Конвенції.

РІШЕННЯ ЄСПЛ ПРОТИ УКРАЇНИ

Стаття 2 Конвенції (право на життя)

KYRYK AND GONCHAR v. Ukraine (№ 6200/25 та № 7881/25): неефективне розслідування смертельних або небезпечних для життя інцидентів без участі державних органів – порушення

SINKO AND OTHERS v. Ukraine (№ 1516/21 та 2 інші заяви): неефективне розслідування смертей родичів заявників, що сталися внаслідок медичної недбалості – порушення

KHOMAN v. Ukraine (№ 12308/19): неефективне розслідування смерті сина заявниці під час проходження військової служби, що настала внаслідок черепно-мозкової травми за нез'ясованих обставин у військовій частині на Донеччині в умовах бойових дій – порушення

Стаття 3 Конвенції (заборона катування)

SKLYARENKO v. Ukraine (№ 18277/18): скарга заявника на напад з боку ув'язнених у слідчому ізоляторі, де він працював, а також на тривале та неефективне розслідування цього інциденту – порушення

TYSHKOVETS v. Ukraine (№ 20661/23): довічне позбавлення волі без реальної перспективи звільнення та відсутність ефективного засобу правового захисту в національному законодавстві до 3 березня 2023 року – порушення

UKRAYINSKYI AND OTHERS v. Ukraine (№ 48751/19 та 41 інша заява): неналежні умови утримання в установі виконання покарань та відсутність ефективного засобу правового захисту в національному законодавстві – порушення

Стаття 5 Конвенції (право на свободу та особисту недоторканність)

GRINKOV v. Ukraine (№ 15485/25): незаконне тримання під вартою, а також недоліки в провадженні з перегляду законності тримання під вартою, відсутність або неналежна компенсація та незаконне затримання або тримання під вартою – порушення

PYVOVARCHUK v. Ukraine (№ 1129/25): незаконне тримання під вартою, а також тривалість розгляду судом питання про тримання під вартою – порушення

Стаття 6 Конвенції (право на справедливий суд)

VOROBYOVA v. Ukraine (№ 31683/22): відсутність або неналежне обґрунтування судового рішення – порушення

MAMEDOV v. Ukraine (№ 43548/18): недостатнє обґрунтування рішення суду та відсутність дослідження судом релевантних доказів у межах спору між приватними особами щодо прав на земельну ділянку – порушення

SHKUROPATSKYY AND OTHERS v. Ukraine (№ 9085/24 та 3 інші заяви): надмірна тривалість цивільних проваджень та відсутність ефективного засобу правового захисту в національному законодавстві – порушення

RYCHKA v. Ukraine (№ 56119/14): порушення принципу рівності сторін у кримінальному провадженні, оскільки касаційний суд розглянув справу за участю прокурора, але за відсутності заявника, та відхилив касаційну скаргу останнього, залишивши в силі обвинувальні вироки щодо нього – порушення

ALENGOZ AND OTHERS v. Ukraine (№ 14500/25 та 5 інших заяв): надмірна тривалість кримінальних проваджень і відсутність ефективного засобу правового захисту – порушення

Стаття 8 Конвенції (право на повагу до приватного і сімейного життя)

KIS AND LEVCHUK v. Ukraine (№ 910/18): відсутність ефективного розслідування жорстокого поводження із заявниками, одностатевою парою, якого вони зазнали внаслідок проведеного ними соціального експерименту – порушення

Стаття 1 Першого протоколу до Конвенції (захист власності)

LEVCHENKO v. Ukraine (№ 58785/15): вилучення автомобіля заявника в межах кримінального провадження щодо третіх осіб – порушення

Огляд рішень Європейського суду з прав людини (квітень 2026 року). Рішення за період із 01.04.2026 по 30.04.2026 / Відп. за вип.: Є. В. Воронюк. В. А. Волошина, Т. Р. Цибульська, Д. О. Штода, О. Ю. Тарасенко, Р. Ш. Бабанли. Київ, 2026. – 43 с.

Застереження:

1. Огляд окремих судових рішень, зокрема і їх переклад, здійснюють працівники департаменту аналітичної та правової роботи Верховного Суду з використанням матеріалів, розміщених на вебсайтах Європейського суду з прав людини:

<https://www.echr.coe.int/Pages/home.aspx?p=home>;

<https://hudoc.echr.coe.int>.

2. Огляд рішень здійснено з метою ознайомлення з їх коротким змістом. Для повного розуміння суті висловленої в судовому рішенні правової позиції необхідно ознайомитися з його повним текстом, розміщеним на вебресурсах Європейського суду з прав людини.

3. Інформація має суто допоміжний та довідковий характер і не має на меті висвітлити суть усієї проблематики, яка вирішується відповідними судовими рішеннями.

Стежте за нами онлайн

 supreme.court.gov.ua

 fb.com/supremecourt.ua

 t.me/supremecourtua

 @supremecourt_ua

 x.com/supremecourt_ua

 so.supreme.court.gov.ua